

KÖSZÖNTŐ

Ünnepelni mindig jó. Egyrészt azért, mert a legőszintébb emberi tulajdonság, hogy mindenki vágyik arra: elismerjék, értékeljék a munkáját. Ugyanakkor az ünnepelten keresztül az adott közösség is jóleső érzéssel gondolhat saját magára, mint összeforrott, a jó ügy érdekében együttesen cselekedni képes kollektívára. Esetünkben ez fokozottan érvényes, hiszen egyszerre négy kollégánkét köszöntjük, sikeres és eredményes oktatói és kutatói pályafutásuk alkalmával. Nyomban tisztáznom kell azonban, hogy e tiszteleti kötet még véletlenül sem azt kívánja sugallni, hogy ezzel tudományos és tanári pályájukat lezártnak tekintjük. Ismerve Vörös Gabriella, B. Tóth Ágnes, Wolf Mária és Kulcsár Valéria szerteágazó tudományos kíváncsiságát, terveit, az oktatás iránti elkötelezettségét, bizonyosak lehetünk abban, hogy számukra ez pusztán csak egy állomás. Rövid megálló, szusszanásnyi szünet, melynek során jólesik a kollégák, barátok, tanítványok elismerésében és szeretetében megmártózni, hogy aztán újult erővel nekiveselkedjenek az önmaguk elé kitűzött feladatok elvégzésének. A magyar tudományosságban komoly hagyományai vannak az érdemdús pályatársak előtt tisztelgő kötetek összeállításának. Formabontó módon ezúttal nem is egy, hanem négy munkatársunkat ünnepeljük, s velük együtt azt az alkotói közösséget is, amelynek mindannyian szilárd tartóoszlopai.

A Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének története hű lenyomata Magyarország legújabb kori 130 esztendő történetének. A Pósta Béla hatalmas szervezőmunkájának eredményeként létrejött kolozsvári intézetet elsodorták az I. világháború viharai. Szinte a semmiből újrakezdve a tanítványok, Buday Árpád és Banner János immár Szegeden építették fel a két világégés között az akkori Közép-Európa egyik legmodernebb szemléletű és kutatási módszereket alkalmazó intézményét. Nem véletlen, hogy annak munkatársai, Banner János, Korek József, Párducz Mihály, Oroszlán Zoltán, Bálint Alajos, Török Gyula 1945 után vezető szerepet játszottak mind az ELTE Régészeti Tanszéke, mind a Magyar Nemzeti Múzeum, s több vidéki múzeum újjászervezésében. Éppen csak a szegedi intézet nem élte túl e nagy vérvesztés (valamint a sztálinista oktatáspolitikai túlkapásait). A csaknem kihunyó paraszat Szádeczky-Kardoss Samu őrizte, majd tetszhalott állapotából Gazdapusztai Gyula, Trogmayer Ottó és Fodor István élesztette újjá, maguk köré gyűjtött tanítványaik mind népesebb csapatával. A számtalan oktatási reformot át- és túlélt Régészeti Tanszék az ünnepeltek áldozatos munkájával foglalta el mai, megérdemelt helyét a régészképzés palettáján, sikeresen akkreditálva és beindítva előbb a mester-, majd a doktori képzést. A sors fura fintora, hogy eredetileg egyikük sem készült tanárnak, pályájuk hosszabb-rövidebb szakaszát mindnyájan közgyűjteményekben töltötték.

Vörös Gabriella pályafutásának minden mozzanata Csongrád megyéhez kapcsolódik. Régészként, múzeumigazgatóként Szegeden, Szentesen, majd ismét Szegeden teljesített szolgálatot. Szakmai érdeklődése az Alföld 1–5. századi régészeti emlékeinek kutatására sarkallta, ami gyakorlatilag a szarmata telepek és temetők sokaságának a feltárását és közzétételét eredményezte. Munkásságának egyik csúcspontja a Kőhegyi Mihály által feltárt, majd vele közösen feldolgozni kezdett madarasi temetőről készített monográfia befejezése és közzététele lett. E mű megkerülhetetlen a szarmata régészeti emlékek tanulmányozása során, s egyben méltó folytatása Párducz Mihály alapművének. Múzeumi és terepmunkája során megszerzett hatalmas tudását bőkezűen megosztotta hallgatóival is: 1989-től egyetemi adjunktusként, majd 2010-től címzetes egyetemi docensként állt az intézmény szolgálatában. Ezen túlmenően hallgatók generációi tanulták meg tőle a régészeti muzeológia és a kiállításrendezés alapjait. Szinte gyermeki lelkesedéssel tölti el, ha látja, hogy az általa elvetett mag termékeny talajra hullott, s hallgatói örömmel és érdeklődéssel dolgoznak vele együtt egy-egy kiállítás létrehozásán, a tárlatvezetések, vagy csupán a kiállítások meglátogatása során.

Az ünnepeltek közül B. Tóth Ágnes töltötte a leghosszabb időt a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének a szolgálatában. Habár pályáját a Budapesti Történeti Múzeum régészeként kezdte Aquincumban, 1982-től már szegedi egyetemi polgár, s nyomban bekapcsolódott a régészhallgatók képzésébe is. Érdeklődése a 4–6. századi germán népek, s közülük is elsősorban a gepidák régészeti kutatására sarkallta. Az Alföld gepida településeiről írott monográfiája még hosszú ideig a korszak kutatásának talpköve lesz. Az egyetemen részese volt az elmúlt 30 év összes tanügyi reformjának, átszervezésének, olykor párhuzamosan két-három szisztéma szerint oktatva az öt évfolyam hallgatóit. Embert próbáló feladat volt, melyet becsülettel teljesített, 1991-től adjunktusként, majd 2002-től docensként. Eközben pedig folyamatosan nyomon követte szakterülete legfrissebb kutatási eredményeit, melyeket rögvest be is épített óráinak tematikájába. Egyetemi tevékenysége azonban messze meghaladta oktatói feladatait: intézte a tanszék és a hallgatók ügyes-bajos ügyeit, mentorálta az azt igénylőket, s kiemelkedő eredményeket ért el a tehetség-gondozás terén is: számos hallgatója ért el OTDK-helyezéseket.

Wolf Mária ízig-vérig terep régész és muzeológus: ezt bizonyította a miskolci Herman Ottó Múzeumban (1979–1996), majd a Magyar Nemzeti Múzeumban (1996–2007) végzett munkája. Ásatásai főként az Árpád-kori telepek feltárását célozták, de ezek közül is kiemelkedik a borsodi földvár, s az ugyanott található 10. századi település

kutatása. Aligha vitatható, hogy utóbbiakról írott monográfiája a korszak kutatásának alapműve. Értékét növeli, hogy az 1960-as évek végén meghirdetett, az ispánsági várak és központok kutatását célzó akadémiai program nyomán (de annak támogatásából nem részesülve) indított kutatások közül ez az egyetlen, amely a komplex feltárásokat követően monografikus feldolgozás formájában fejeződött be. Emellett jutott energiája arra is, hogy a szélesebb nagyközönséggel hazai és nemzetközi kiállítások sorozatában ismertesse meg az Árpád-kori Magyarország mindennapjait. Gyakorlati tapasztalatait 2008-tól tanszékünk adjunktusaként, majd docenseként (2011) osztja meg a hallgatókkal. Elévülhetetlen érdeme a korszerű archeometriai módszerek oktatásának kidolgozása és irányítása. Eredményeit 2016-ban habilitációs disszertációban összegezte.

Hasonló pályáivet tudhat maga mögött Kulcsár Valéria is, akinek fő kutatási területe a császárkori barbárok régészeti emlékeinek a vizsgálata. A kecskeméti (1982–1993) majd az aszódi (1993–2008) múzeum régészeként számos ásatás, leletmentés és terepbejárás fűződik a nevéhez. Ezek közül kiemelkednek az M5-ös és M0-ás autópályák nyomvonalán végzett nagy felületű feltárásai, különösen az Üllő és Ecsér térségében kiásott szarmata települések. Kutatási eredményeit számos hazai és nemzetközi konferencia előadójaként ismertette meg a szakmai közösséggel. Szakirodalmi munkásságából kiemelkedik a szarmaták történetéről és régészeti emlékeiről írott, angol és magyar nyelven megjelent monográfiája (társszerző: Istvánovits Eszter), amely e népről az első ilyen jellegű munka. Tanszékünkön 2008 óta oktat egyetemi docensként, kutatásait 2011-ben habilitációs disszertációban foglalta össze. Az őskori szakirány vezetőjeként a vaskori régészet rejtelmeibe kalauzolja hallgatóit, szigorú következetességgel.

Négy tiszteletre méltó pályáiv, sok hasonlósággal, s természetesen egyedi vonásokkal. Kiváló kutatói teljesítmények, olyan alapművekkel, amelyek még hosszú ideig igazodási pontot jelentenek egy-egy korszak vizsgálata során. Hiszem, hogy ez az alapja eredményes oktatói munkájuknak: ennek során nem pusztán reprodukálják hallgatóik számára az oktatott tárgyak eredményeit, hanem azok formálásában maguk is aktívan és eredményesen részt vesznek. Ezt az áldozatos munkát szeretnénk megköszönni ezzel a tanulmánykötettel mi: kollégák, barátok, pályatársak és tanítványok.

Szeged, 2020. május 10.

Révész László
tanszékvezető, főszerkesztő